

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Some Constitutional Aspects of Recent Cabinet Development in Great Britain and in Belgium: Prime Minister's Position and Cabinet Committees

Daalder, H.

Citation

Daalder, H. (1969). Boekbespreking van: Some Constitutional Aspects of Recent Cabinet Development in Great Britain and in Belgium: Prime Minister's Position and Cabinet Committees. *Acta Politica*, 4: 1968/1969(4), 477-479. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451175>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451175>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

project' van het Polemologisch Instituut om 'de betekenis van de massa-media voor het oorlogsvraagstuk te achterhalen,' waarbij twee onderwerpen behandeld dienen te worden: 'Allereerst is het nodig meer te weten van de massamedia zelf, van de invloeden die erop werken, van de eigen wetmatigheid waaraan zij zijn onderworpen. . . . De tweede vraag betreft de invloed van de massamedia op [de] buitenwereld, de vraag in hoeverre zij bestaande opinies bevestigen of nieuwe opinies tot stand kunnen brengen' (inleiding door Röling, blz. 12). Lafeber houdt zich alleen bezig met het eerste onderwerp en gaat daarbij uit van de veronderstelling dat de invloed van de pers op de publieke opinie inderdaad groot is: 'Het 'image of reality' dat een volk heeft van zichzelf, van zijn regering, van andere volken en hun leiders werd en wordt vooral opgebouwd door de pers' (blz. 49). Voor deze case study lag het voor de hand om het Nieuw-Guinea-vraagstuk te kiezen, omdat Nederland hier bij een gevaarlijk wereldprobleem betrokken was. Verder viel de keuze op de Volkskrant, omdat zij 'in de kwestie Nieuw-Guinea uitermate gouvernementeel dacht. . . . terwijl zij bovendien een bevolkingsgroep representeerde, c.q. beïnvloedde die, politiek georganiseerd, een sleutelpositie heeft ingenomen' (blz. 52).

Helaas schiet *Nieuw-Guinea en de Volkskrant* als case study te kort. Natuurlijk kan het bestuderen van één casus niet tot algemeen geldende conclusies leiden, maar er behoren wel generaliserende hypothesen uit voort te komen, die verband leggen tussen verschillende factoren. Dergelijke hypothesen, die tot uitgangspunt van verder wetenschappelijk onderzoek kunnen dienen, ontbreken bijna geheel. Het is niet eens duidelijk wat nu precies de relevante variabelen zijn. Wel wordt aangetoond, dat het commentaar van De Volkskrant en de regeringspolitiek vrijwel steeds evenwijdig liepen, maar dat wist de auteur van tevoren ook al; juist daarom werd De Volkskrant immers als onderzoeksobject gekozen. Als waarschijnlijke reden voor het gouvernementele denken van De Volkskrant wordt genoemd 'de koppeling van De Volkskrant aan de fractievoorzitter van de K.V.P. [Romme], tot 1953 als staatkundig hoofdredacteur, daarna als vast politiek medewerker (blz. 119). Als het om dit soort empirische relatie gaat, was het verkieslijker geweest om het vraagstuk door middel van een vergelijkende analyse te benaderen. Dan blijkt namelijk snel, dat deze hypothese als *algemene* verklaring niet zonder meer juist kan zijn: een krant als Trouw, ook nauw aan een regeringspartij gebonden, keerde zich op een kritiek ogenblik wel tegen de regeringspolitiek, terwijl onafhankelijker bladen als De Tijd en de Nieuwe Rotterdamse Courant de regeringspolitiek jarenlang volledig onderschreven hebben.

Bovendien zijn de conclusies, die een scherpe veroordeling van De Volkskrant en van het regeringsbeleid inhouden, niet voldoende bewezen. Lafeber verwijt De Volkskrant bijvoorbeeld 'de kronkelwegen van verdichting en onwaarheid' bewandeld te hebben (blz. 119). Kortzichtig en eigenwijs was het standpunt van De Volkskrant — en van de regering — mijns inziens stellig, maar aperte leugens toont Lafeber niet aan; dat kan trouwens ook niet op grond van het door hem vergaarde materiaal.

A. Lijphart

KLEEREKOPER s., *Medezeggenschap een Illusie?* Deventer (Kluwer), 1968. —111 p. f 12,50.

De stelling die dit boekje uiteindelijk tot een misser maakt is te vinden op blz. 31: 'democratie is een politiek en staatsrechtelijk begrip' (doorlezen op blz. 32:) 'Als men dit begrip willekeurig en zonder enige toelichting gaat toepassen op de organisatie van de bedrijfshuishouding doet men iets dat geheel ongeoorloofd is.

Immers voor het politieke en staatkundige leven plegen geheel andere wetten te gelden dan voor het bedrijfseconomische.'

Het kan best zijn dat voor de staat andere wetten gelden dan voor de onderneming, maar één 'wet' hebben beide met het gros van de samenlevingsvormen gemeen, nl. dat er *macht* wordt uitgeoefend, en dat is dan precies de reden waarom het niet alleen geoorloofd maar zelfs onvermijdelijk is (voor iemand die 'met hart en ziel democraat' is; blz. 72) het begrip democratie op de organisatie van de bedrijfshuishouding toe te passen, nièt 'bij wijze van spreken' maar ònmiddellijk.

De quintessens van het begrip democratie ligt niet in 'demo-', volk. We zouden er ook slecht mee uit de voeten kunnen, — Van Dale geeft al twaalf betekenis van dit woord en als we er 'bevolking' bijhalen, moet het duidelijk zijn dat de beperking van democratie tot het terrein van de staatsvormen bot arbitrair is. De quintessens ligt bij '-cratie', heerschappij, gezag, macht.

Welnu, die vinden we in elke menselijke groep, in een staat ja, maar óók in een bedrijf, en inderdaad, evenzeer in een vakorganisatie (op blz. 40 heeft schr. het opeens 'willekeurig en zonder enige toelichting' over een 'op democratische leest geschoeide' vakorganisatie. . .). Dit maakt ze volledig ontvankelijk voor een beoordeling en behandeling in termen van democratie.

Ik ben er na aan toe het bij de conclusie 'Kleerekoper exit' te laten. Dat hij voor mij toch niet helemaal 'afgaat' komt omdat ik — in de bewoordingen van schr's standpunt tegenover het rapport *Open Ondernemerschap* van de Teldersstichting (blz. 95-96) — niet alles in zijn boekje afwijs; sommige conclusies kan ik wel aanvaarden, maar de motivering ervan wijs ik vrijwel integraal af. Medezeggenschap heeft zeker niets met democratie te maken, maar dat zit 'm niet in de overweging dat democratie en bedrijfshuishouding elkaar bijten doch in het feit dat in de organisatie van de Nederlandse medezeggenschap tot dusver nauwelijks iets van het democratische model is terug te vinden.

De teneur van het verhaal (weergegeven o.m. in een uitspraak op blz. 67), dat een goede vakorganisatie meer waard is dan medezeggenschap (lees democratie van de arbeid) doet mij dan ook aan als: doek het parlementaire systeem maar op want het komt per slot op de politieke partijen aan! . . . Dit gaat me net te ver om er niet kregel van te worden, te meer omdat het geheel in een betweterige schrijfstijl wordt opgediend.

Voeg er het economistische uitgangspunt van schr. aan toe (blz. 109: de 'niet-economische beschouwingen slechts tot gelding mogen komen zover zich de economische analyse daartegen niet verzet', m.a.w. ethici, psychologen enz. mogen pas iets te berde brengen als de econoom is uitgesproken, wat ik niet begrijp want de economische leerboekjes beginnen nota bene met begrippen als 'menselijke behoefte', 'waarde'. . .), en rijp is de slotsom dat er in Kleerekopers medezeggenschapsopvatting after all misschien toch iets te weinig 'wereldbeschouwing' zit (vgl. blz. 72).

W. Top

BERNARD WALEFFE, *Some Constitutional Aspects of Recent Cabinet Development in Great Britain and in Belgium*. Prime Minister's Position and Cabinet Committees. Brussel, Emile Bruylant, 1968. —210 p. Bfr. 480.

JOHN P. MACKINTOSH, *The British Cabinet*, second edition, London, Methuen, 1968. —651 p. 25 sh.

F. M. G. WILLSON, *The Organization of British Central Government, 1914-1964*. Second edition, London (Allen & Unwin) 1968, -521 p. 55 sh.

Aanleiding van deze recensie is het verschijnen van het boek van Bernard Waleffe, een studie uitgegeven door het Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht in Brussel. Het boek wordt te water gelaten met twee voorwoorden, respectievelijk van Professor Geoffrey Wilson van de Universiteit van Warwick en Professor Jan de Meyer van de Universiteit van Leuven. Het boek beoogt in 164 pagina's een vergelijkende analyse te geven van de ontwikkeling van de organisatie van de regering in Engeland en in België sinds ongeveer 1850. Aangezien het in het Engels is gepubliceerd, ligt kennelijk de gedachte voor, dat het boek ook een bijdrage biedt voor de beoefenaars van de politieke wetenschap in Engeland zelf, en daarbuiten.

De studie van Waleffe is een schoolvoorbeeld van de armoede van traditioneel-institutionele benaderingen. Het biedt enige informatie over de meer formele zijden van de ontwikkeling van de Belgische regeringsorganisatie, die elders niet zo gemakkelijk te vinden is. Het voegt niets toe aan onze kennis van de ontwikkelingen in Engeland. En voorzover vergelijkingen worden getroffen, zijn deze over het algemeen naïef, a-politiek, en methodologisch zwak. Het Engels van het boek is op tal van plaatsen gebrekkig. Het bronnengebruik is slordig. Niet zelden zijn citaten, ook van derden, zonder meer, - en dan nog vaak foutief -, overgeschreven uit eerder verschenen geschriften (waaronder veelvuldig de Engelse editie van mijn dissertatie *Cabinet Reform in Britain, 1914-1963*, Stanford, 1963). Het boek eindigt abrupt voor Engeland met de *Overlords*-controverse van 1951-1952, onder het dubieuze argument, dat afwezigheid van gegevens nadien ernstige studie van de meer recente regeringen haast onmogelijk zou maken. Dat belet de auteur niet zijn beschouwingen voor België tot 1968 door te trekken, ondanks het feit, dat in dat land traditioneel toch al veel minder gegevens beschikbaar zijn over de niet-formele aspecten van regeringsorganisatie dan voor Engeland. De studie van Waleffe is een slordige en een overbodig boek, hoe ijverig de auteur ook heeft gepoogd te compileren en te comprimeren.

Het is een verademing daarnaast kennis te nemen van nieuwe edities van twee bekende Britse publikaties over problemen van regeringsorganisatie. F. M. G. Willson heeft het oorspronkelijk in 1957 als rapport van een studiegroep onder leiding van D. N. Chester verschenen boek *The Organization of British Central Government* nu bijgewerkt tot oktober 1964. Het bevat een uiterst minutieuze analyse van de bestuurlijke kanten van de Britse regeringsorganisatie sinds 1914. Ofschoon wat droog van aard, is het uiterst trefzeker en evenwichtig van inhoud en benadering. Juist ook in detailanalyses doet het volledig recht aan de complexiteit van factoren, die organisatorische kwesties op het hoogste niveau van een regering bepalen.

John P. Mackintosh (vroeger hoogleraar in Strathclyde, thans Lagerhuislid voor de Labour Party) heeft de nieuwe editie van zijn boek *The British Cabinet*, oorspronkelijk verschenen in 1962, vrij aanzienlijk omgewerkt. De nieuwe editie houdt rekening met talrijke nieuw-verschenen bronnen. In het bijzonder het laatste deel is volledig nieuw geordend teneinde een meer systematische uitwerking te geven aan de institutionele en politieke verhoudingen dan de zeer losgeschreven eerste editie deed. Het boek bevat de vrucht van tal van interviews, die Mackintosh gehouden heeft met leden van de kabinetten Macmillan, Home en Wilson. Het eindigt met een anti-kritiek van 18 pagina's tegen een aantal recensenten van de eerste editie, die Mackintosh niet ten onrechte verweten een te overtrokken schets te hebben gegeven van een ontwikkeling in Engeland naar

een systeem van Prime Minister's Government.

Willson en Mackintosh tonen aan, wat het boek van Waleffe had kunnen bieden. Beiden doen tevens pijnlijk beseffen, hoe achter men op dit terrein is, ook in een ander deel van de Benelux.

H. Daalder

JOYCE v., *The younger generation on the atlantic alliance*. Atlantische Commissie, 1968. 39 p.

Het onderzoekrapport van Joyce bestaat uit twee delen. In het eerste wordt een overzicht gegeven van antwoorden van respondenten op een set van vragen met betrekking tot de NAVO. Het tweede gedeelte geeft een overzicht van de meest voorkomende bezwaren die de jongeren hebben tegen de NAVO. Tevens worden die argumenten tegen deze bezwaren naar voren gebracht, die, zoals de onderzoeker stelt, blijken aan te slaan bij de jongeren. Deze opzet geeft de bedoeling van dit rapport en van het onderzoek weer.

In het eerste hoofdstuk wordt deze doelstelling ongeveer als volgt geformuleerd: het onderzoek moet naar voren brengen wat er bij de jongeren leeft aan opvattingen betreffende de NAVO. Op basis van deze kennis kan de NAVO haar voorlichtings- en reclame-campagnes opzetten om zich aldus verzekerd te kunnen achten van de steun van de jongeren.

In deze tijd van democratisering is dit wel een tamelijk autocratische en beperkte toepassing van onderzoekgegevens.

De onderzoeker wijst er in zijn rapport op, dat het dikwijls geen geringe taak was om de barrières van wantrouwen te doorbreken. Het vermoeden rijst, dat, om deze barrières te doorbreken, misbruik is gemaakt van een bevinding uit het onderzoek, namelijk deze, dat jongeren het gevoel hebben dat zij onvoldoende worden gehoord bij fundamentele vraagstukken.

Enkele kanttekeningen kunnen ook geplaatst worden bij de toegepaste methoden en technieken. Voor het verkrijgen van zijn gegevens heeft de onderzoeker jongeren een vragenlijst voorgelegd en hen gevraagd deze in te vullen. Om meer inzicht te verkrijgen in de beantwoording van de vragen zijn na het invullen van de lijst gesprekken gevoerd met de respondenten. Het is echter in het geheel niet duidelijk wie de onderzoeker nu eigenlijk onderzocht heeft. Gesproken wordt over meer dan driehonderd interviews met jongeren (18-25 jaar), 'representing' alle lidstaten van de NAVO plus studenten uit Argentinië, Polen, Hongarije, Oost-Duitsland, Tsjechoslowakije, India en Ethiopië. Vijfentachtig procent van de ondervraagden was student, de overigen waren oudere personen, die met enige kennis over opvattingen van jongeren konden spreken. Verder blijkt uit de tekst dat veertig procent van deze jongeren Amerikaans student was.

Op welke wijze de onderzoeker deze groep heeft geselecteerd, wordt nergens vermeld. Hoe dat ook gebeurd moge zijn, de conclusie lijkt gerechtvaardigd, dat 'representing' heel wat anders is dan 'representatief' in onderzoek-technische zin. Om dan ook te spreken van 'the younger generation' lijkt een overwaardering van het onderzoek.

Het onderzoek was vooral gericht op de opvattingen van de jongeren over de NAVO als instrument voor vrede en veiligheid. Naast de vragen speciaal gericht op dit aspect van de NAVO waren ook enkele meer algemene vragen opgenomen. De uitkomsten daarvan zijn vaak verrassend. Zo blijkt dat op de vraag naar het belangrijkste probleem in het jaar 2000, vraagstukken als bevolkingstoename en relatie arme-rijke landen ieder door ± 14 procent van de ondervraagden werd genoemd, terwijl antwoorden als een Russische aanval op Europa, een verdeeld Duitsland, door geen enkel persoon werden genoemd. Zo bleek uit de vraag naar